

O občevalnem jeziku na Kranjskem.

Spisal E. Lah.

Na Kranjskem je vpisalo (brez aktivne vojaščine) 447.366 ljudi ali $93\frac{2}{3}\%$ vsega kranjskega prebivalstva slovenski občevalni jezik; 29.392 ali $6\frac{1}{3}\%$ jih je z nemškim občevalnim jezikom; 317 ali $0\cdot066\%$ z laškim, 266 ali $0\cdot055\%$ s hrvatskim, 244 ali $0\cdot051\%$ s českim, 21 ali $0\cdot004\%$ s poljskim, in slednjič 1 ali $0\cdot0002\%$ z rumunskim občevalnim jezikom.

Na Kranjskem pride tedaj na vsacih 15 Slovencev po 1 Nемец, na vsacih 1411 Slovencev po 1 Italijan, na vsacih 1682 Slovencev po 1 Hrvat, na vsacih 1833 Slovencev po 1 Čeh, na vsacih 21303 Slovencev po 1 Poljak. —

a) Jezikovne razmere po glavarstvih.

Občevalni jeziki po posameznih glavarstvih v odstotkih:

Imena glavarstvom		Prebivalstvo z občevalnim jezikom			
		sloven- skim	nemškim	sicer slo- vanskim	roman- skim
1.	Postojina	99·30%	0·65%	0·03%	0·02%
2.	Kamnik	99·29%	0·68%	0·03%	—
3.	Logatec	99·27%	0·61%	0·06%	0·06%
4.	Krško	99·21%	0·74%	0·004%	0·012%
5.	Kranj	98·92%	0·97%	0·002%	0·11%
6.	Ljubljanska okolica	98·81%	1·10%	0·05%	0·04%
7.	Litija	97·95%	2·02%	0·02%	0·01%
8.	Radovljica	96·14%	3·83%	0·02%	0·01%
9.	Črnomelj	95·34%	3·79%	0·83%	0·04%
10.	Novo Mesto	91·35%	8·61%	0·04%	0·002%
11.	Ljubljana	75·92%	22·79%	0·59%	0·70%
12.	Kočevje	64·48%	35·44%	0·05%	0·03%

V štirih glavarstvih pripuščajo Slovenci drugim narodnostim tedaj še menj kot 1%; v dveh menj kot 2%; v jednom le nekoliko

nad 2°/_o, v jednom menj kot 5°/_o, v jednom menj kot 9°/_o, v jednom (v Ljubljani) slabo četrtno, v jednom (v Kočevji) pa tretjino.

Razširjenje Slovencev po glavarstvih :

Število	Imena glavarstvom	Abso- lutno število	Odstotki	Število	Imena glavarstvom	Abso- lutno število	Odstotki
1.	Ljublj. okolica	53.289	11·9	7.	Logatec . . .	37.344	8·3
2.	Kranj . . .	51.553	11·5	8.	Litija . . .	34.115	7·6
3.	Krško . . .	50.425	11·3	9.	Črnomelj . . .	28.241	6·3
4.	Novo Mesto . .	42.355	9·5	10.	Kočevje . . .	26.703	6·0
5.	Postojina . . .	41.076	9·2	11.	Radovljica . .	25.020	5·6
6.	Kamnik . . .	38.400	8·6	12.	Ljubljana . . .	18.845	4·2

Razširjenje Nemcev po glavarstvih :

Število	Imena glavarstvom	Abso- lutno število	Odstotki	Število	Imena glavarstvom	Abso- lutno število	Odstotki
1.	Kočevje . . .	14.674	50·0	7.	Ljublj. okolica	593	2·0
2.	Ljubljana . . .	5.658	19·2	8.	Kranj . . .	508	1·7
3.	Novo Mesto . .	3.993	13·6	9.	Krško . . .	377	1·3
4.	Črnomelj . . .	1.123	3·8	10.	Postojina . . .	268	0·9
5.	Radovljica . .	998	3·4	11.	Kamnik . . .	266	0·9
6.	Litija . . .	704	2·4	12.	Logatec . . .	230	0·8

Razširjenje Italijanov po glavarstvih :

Število	Imena glavarstvom	Abso- lutno število	Odstotki	Število	Imena glavarstvom	Abso- lutno število	Odstotki
1.	Ljubljana . . .	172	54·3	7.	Postojina . . .	9	2·8
2.	Kranj . . .	56	17·7	8.	Krško . . .	6	1·9
3.	Logatec . . .	23	7·3	9.	Litija . . .	4	1·2
4.	Ljublj. okolica	22	6·9	10.	Radovljica . .	2	0·6
5.	Črnomelj . . .	11	3·5	11.	Novo Mesto . .	1	0·3
6.	Kočevje . . .	11	3·5	12.	Kamnik . . .	—	—

Razširjenje Čehov po glavarstvih:

Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstotki	Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstotki
1.	Ljubljana . . .	136	55·7	7.	Kranj . . .	9	3·7
2.	Ljublj. okolica	21	8·6	8.	Litija . . .	9	3·7
3.	Logatec . . .	21	8·6	9.	Postojina . . .	8	3·3
4.	Novo Mesto . . .	14	5·7	10.	Radovljica . . .	5	2·1
5.	Kamnik . . .	11	4·5	11.	Črnomelj . . .	1	0·4
6.	Kočevje . . .	9	3·7	12.	Krško . . .	0	0

Razširjenje Srbo-Hrvatov po glavarstvih:

Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstotki	Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstotki
1.	Črnomelj . . .	244	91·8	4.	Krško . . .	2	0·7
2.	Kočevje . . .	12	4·5	5.	Novo Mesto . . .	2	0·7
3.	Ljubljana . . .	5	1·9	6.	Postojina . . .	1	0·4

Razširjenje Poljakov po glavarstvih:

Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstotki	Število	Imena glavarstvom	Absolutno število	Odstotki
1.	Ljubljana . . .	7	33·3	4.	Postojina . . .	3	14·3
2.	Ljublj. okolica	5	23·8	5.	Novo Mesto . . .	2	9·5
3.	Kranj . . .	3	14·3	6.	Logatec . . .	1	4·8

Razven omenjenih narodnostij prebiva v Ljubljani še 1 Rumunec.

Razmere med Slovenci in Nemci po glavarstvih:

Jeden Nемеc pride v glavarstvu — na — Slovencev								
1.	Kamnik . . .	313	5.	Kranj . . .	101	9.	Radovljica . . .	25
2.	Logatec . . .	162	6.	Ljub. okolica	90	10.	Novo Mesto	16
3.	Postojina . . .	153	7.	Litija . . .	48	11.	Ljubljana . . .	3
4.	Krško . . .	134	8.	Črnomelj . . .	25	12.	Kočevje . . .	2

b) Jezikovne razmere po sodnijah.

Prebivalci s slovenskim občevalnim jezikom zavzimajo v polovici sodnij po več kot 99%, v osmih še nad 98%, v štirih še zmerom

med 90 in 98°/_o; pod 90°/_o pa tudi le v štirih in še celo kočevska sodnija jih ima nad 28°/_o.

Štev.	Imena sodnijam	Prebivalstvo z občevalnim jezikom			
		slovenskim	nemškimi	sicer slovenskim	romanskim
1.	Lašče	99·88 ^o / _o	0·12 ^o / _o	—	—
2.	Vipava	99·87 ^o / _o	0·12 ^o / _o	—	0·01 ^o / _o
3.	Il. Bistrica	99·83 ^o / _o	0·16 ^o / _o	0·01 ^o / _o	—
4.	Brdo	99·79 ^o / _o	0·21 ^o / _o	—	—
5.	Lož	99·77 ^o / _o	0·15 ^o / _o	0·08 ^o / _o	—
6.	Trebnje	99·62 ^o / _o	0·37 ^o / _o	0·01 ^o / _o	—
7.	Vrhnika	99·59 ^o / _o	0·37 ^o / _o	0·01 ^o / _o	0·03 ^o / _o
8.	Zatičina	99·55 ^o / _o	0·44 ^o / _o	0·01 ^o / _o	—
9.	Senožeče	99·43 ^o / _o	0·45 ^o / _o	0·05 ^o / _o	0·07 ^o / _o
10.	Krško	99·41 ^o / _o	0·57 ^o / _o	0·01 ^o / _o	0·01 ^o / _o
11.	Kostanjevica	99·34 ^o / _o	0·63 ^o / _o	—	0·03 ^o / _o
12.	Mokronog	99·32 ^o / _o	0·68 ^o / _o	—	—
13.	Logatec	99·25 ^o / _o	0·58 ^o / _o	0·01 ^o / _o	0·16 ^o / _o
14.	Škofja Loka	99·14 ^o / _o	0·66 ^o / _o	—	0·20 ^o / _o
15.	Idrija	99·05 ^o / _o	0·93 ^o / _o	0·01 ^o / _o	0·01 ^o / _o
16.	Kamnik	98·91 ^o / _o	1·04 ^o / _o	0·05 ^o / _o	—
17.	Kranj	98·84 ^o / _o	1·09 ^o / _o	0·05 ^o / _o	0·02 ^o / _o
18.	Radeče	98·71 ^o / _o	1·27 ^o / _o	—	0·02 ^o / _o
19.	Radovljica	98·56 ^o / _o	1·37 ^o / _o	0·05 ^o / _o	0·02 ^o / _o
20.	Ljubljanska okolica	98·53 ^o / _o	1·37 ^o / _o	0·06 ^o / _o	0·04 ^o / _o
21.	Metlika	98·47 ^o / _o	1·44 ^o / _o	—	0·09 ^o / _o
22.	Postojina	98·25 ^o / _o	1·69 ^o / _o	0·05 ^o / _o	0·01 ^o / _o
23.	Trzič	98·17 ^o / _o	1·75 ^o / _o	—	0·08 ^o / _o
24.	Ribnica	97·19 ^o / _o	2·80 ^o / _o	0·01 ^o / _o	—
25.	Litija	97·03 ^o / _o	2·91 ^o / _o	0·04 ^o / _o	0·02 ^o / _o
26.	Črnomelj	93·24 ^o / _o	5·38 ^o / _o	1·38 ^o / _o	—
27.	Žužemperk	90·50 ^o / _o	9·41 ^o / _o	0·09 ^o / _o	—
28.	Kranjska Gora	88·81 ^o / _o	11·19 ^o / _o	—	—
29.	Novo Mesto	88·47 ^o / _o	11·49 ^o / _o	0·03 ^o / _o	0·01 ^o / _o
30.	Ljubljana	75·92 ^o / _o	22·79 ^o / _o	0·59 ^o / _o	0·70 ^o / _o
31.	Kočevje	28·15 ^o / _o	71·70 ^o / _o	0·10 ^o / _o	0·05 ^o / _o

Razširjenje Slovencev po sodnijah:

Od skupnega slovenskega prebivalstva pripada sodnji:							
1.	Ljublj. okolica	38.552	8·6%	17.	Ribnica . . .	12.146	2·7%
2.	Škofja Loka .	23.386	5·2%	18.	Vipava . . .	12.018	2·6%
3.	Novo Mesto .	22.956	5·1%	19.	Postojina .	12.001	2·6%
4.	Kranj . . .	22.378	5·0%	20.	Metlika . .	11.758	2·6%
5.	Kamnik . . .	22.117	5·0%	21.	Kostanjevica.	11.480	2·5%
6.	Litija . . .	21.658	4·8%	22.	Il. Bistrica .	10.448	2·3%
7.	Radovljica .	19.220	4·3%	23.	Trebnje . . .	10.034	2·2%
8.	Ljubljana . .	18.845	4·2%	24.	Žužemperk .	9.365	2·1%
9.	Črnomelj . .	16.483	3·7%	25.	Lož	9.194	2·0%
10.	Brdo	16.283	3·6%	26.	Lašče . . .	8.935	2·0%
11.	Krško	15.737	3·5%	27.	Radeče . . .	8.871	1·9%
12.	Vrhnika . . .	14.737	3·3%	28.	Senožeče . .	6.609	1·4%
13.	Mokronog . .	14.337	3·2%	29.	Kranjska Gora	5.800	1·3%
14.	Idrija	14.258	3·2%	30.	Tržič	5.789	1·3%
15.	Logatec . . .	13.892	3·1%	31.	Kočevje . . .	5.622	1·2%
16.	Zatičina . .	12.457	2·8%				

Razširjenje Nemcev po sodnijah:

Od skupnega nemškega prebivalstva pripada sodnji:							
1.	Kočevje . . .	14.323	48·7%	17.	Radeče . . .	114	0·4 %
2.	Ljubljana . .	5.658	19·2%	18.	Tržič	103	0·4 %
3.	Novo Mesto .	2.981	10·1%	19.	Mokronog . .	99	0·3 %
4.	Žužemperk . .	974	3·3%	20.	Krško	91	0·3 %
5.	Črnomelj . . .	951	3·2%	21.	Logatec . . .	82	0·3 %
6.	Kranjska Gora	731	2·5%	22.	Kostanjevica	73	0·3 %
7.	Litija	649	2·2%	23.	Vrhnika . . .	55	0·2 %
8.	Ljublj. okolica	538	1·8%	24.	Zatičina . .	55	0·2 %
9.	Ribnica . . .	340	1·2%	25.	Trebnje . . .	38	0·1 %
10.	Radovljica . .	267	0·9%	26.	Brdo	34	0·1 %
11.	Kranj	248	0·9%	27.	Senožeče . .	30	0·1 %
12.	Kamnik	232	0·8%	28.	Bistrica . . .	17	0·05%
13.	Postojina . .	207	0·7%	29.	Lož	14	0·05%
14.	Metlika . . .	172	0·6%	30.	Vipava	14	0·05%
15.	Škofja Loka .	157	0·5%	31.	Lašče	11	0·05%
16.	Idrija	134	0·5%				

Razširjenje Italijanov po sodnijah:

Od skupnega laškega prebivalstva na Kranj. pripada sodnji:							
1.	Ljubljana . . .	172	54·3%	11.	Litija . . .	4	1·3%
2.	Škofja Loka . .	46	14·5%	12.	Kostanjevica . .	3	1·0%
3.	Logatec . . .	22	7·0%	13.	Radovljica . . .	2	0·6%
4.	Ljublj. okolica	17	5·4%	14.	Radeče . . .	2	0·6%
5.	Metlika . . .	11	3·5%	15.	Krško . . .	1	0·3%
6.	Kočevje . . .	11	3·5%	16.	Idrija . . .	1	0·3%
7.	Senožeče . . .	7	2·2%	17.	Novo Mesto . . .	1	0·3%
8.	Kranj . . .	5	1·6%	18.	Postojina . . .	1	0·3%
9.	Vrhnika . . .	5	1·6%	19.	Vipava . . .	1	0·3%
10.	Tržič . . .	5	1·6%				

Razširjenje Čehov po sodnijah:

Od skupnega češkega prebivalstva na Kranj. pripada sodnji:							
1.	Ljubljana . . .	136	55·7%	10.	Postojina . . .	6	2·5%
2.	Ljublj. okolica	19	7·8%	11.	Radovljica . . .	5	2·1%
3.	Idrija . . .	13	5·3%	12.	Novo Mesto . . .	5	2·1%
4.	Kamnik . . .	11	4·5%	13.	Vrhnika . . .	2	0·8%
5.	Kranj . . .	9	3·7%	14.	Senožeče . . .	2	0·8%
6.	Žužemperk . . .	9	3·7%	15.	Črnomelj . . .	1	0·4%
7.	Litija . . .	8	3·3%	16.	Logatec . . .	1	0·4%
8.	Kočevje . . .	8	3·3%	17.	Ribnica . . .	1	0·4%
9.	Lož . . .	7	2·9%	18.	Zatičina . . .	1	0·4%

Razširjenje Srbo-Hrvatov po sodnijah:

Od skupnega srbsko-hrvatskega prebivalstva pripada sodnji:							
1.	Črnomelj . . .	244	91·7%	5.	Novo Mesto . . .	1	0·4%
2.	Kočevje . . .	12	4·5%	6.	Postojina . . .	1	0·4%
3.	Ljubljana . . .	5	1·9%	7.	Žužemperk . . .	1	0·4%
4.	Krško . . .	2	0·7%				

Razširjenje Poljakov po sodnijah:

Od skupnega poljskega prebivalstva na Kranj. pripada sodnji:							
1.	Ljubljana . . .	7	33·3%	4.	Senožeče . . .	3	14·3%
2.	Ljublj. okolica	5	23·8%	5.	Novo Mesto . . .	2	9·5%
3.	Kranj . . .	3	14·3%	6.	Idrija . . .	1	4·8%

Razmera med slovenskim in nemškim prebivalstvom:

Jeden Nемеc pride v sodniji — na — Slovencev.								
1.	Vipava . . .	858	11.	Logatec . . .	169	21.	Metlika . . .	68
2.	Lašče . . .	812	12.	Kostanjevica	157	22.	Postojina . .	58
3.	Lož . . .	657	13.	Škofja Loka	149	23.	Tržič . . .	56
4.	Il. Bistrica .	615	14.	Mokronog . .	145	24.	Ribnica . . .	36
5.	Brdo . . .	479	15.	Idrija . . .	106	25.	Litija . . .	33
6.	Vrhnika . . .	268	16.	Kamnik . . .	96	26.	Črnomelj . .	17
7.	Trebnje . . .	264	17.	Kranj . . .	90	27.	Žužemperk . .	10
8.	Zatičina . .	226	18.	Radeče . . .	78	28.	Kranj. Gora	9
9.	Senožeče . .	220	19.	Ljub. okolica	72	29.	Novo Mesto	9
10.	Krško . . .	173	20.	Radovljica . .	72	30.	Kočevje . . .	04

Slovenci prebivajo kot kompaktna masa po vsem Kranjskem, po mestih in na deželi. Slovenstvo je po vseh glavarstvih in po vseh sodnijah, razven kočevske, v veliki večini nad Neslovenstvom. Najbolj slovensko glavarstvo je Postojina, najbolj slovenski sodniji sta Vipava in Lašče. Nemci prebivajo sicer tudi po vseh glavarstvih in sodnijah, kot kompaktna masa pa le po Kočevskem in v Beli Peči. Sami Slovenci in Nemci ne prebivajo v nobenem glavarstvu in le v štirih sodnijah: na Brdu, v Mokronogu, Laščah in Kranjski Gori. Srbo-Hrvatje prebivajo skoro izključivo le po Dolenjskem, in tudi tu skoro brez izjimka v okraji črnomáljskem. Čehi prebivajo sicer v 18 sodnijah in v vseh glavarstvih razven krškega, vendar jih pripada več kot polovica Ljubljani sami. Jednake so razmere pri laškem prebivalstvu, samo da prebivajo raztreseni po 19 sodnijah in po vseh glavarstvih, razen kamniškega. Od Poljakov prebiva tretjina v Ljubljani, drugi pa so posamezno razkropljeni po provincijalnih mestih in trgih. Omenjati je naposled še jednega Rumunca, ki biva v Ljubljani.

